

Ayòbámi Adébayò

Onnen- kauppaa

Suomentanut Terhi Kuusisto

Atena

F I L I

Kirjallisuuden vientikeskus FILI on tukenut tämän kirjan kääntämistä.

1. painos 2023

Englanninkielinen alkuteos *A Spell of Good Things*

© Ayòbámi Adébáyò 2023

Published by arrangement with Canongate Books Ltd, 14 High Street, Edinburgh, EH1 1TE

Suomennos © Atena / Kustannusosakeyhtiö Otava Oy

Atena Kustannus
PL 436, 40101 Jyväskylä
www.atena.fi

ISBN 978-951-1-45582-0

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

JolaaJesulle. Kiitos ystävyyden suuresta lahjasta, sisko rakas.

SUKULAISMIES

*Kun norsu käy yli kovan kallioperän,
jälkiä ei jää.*

*Kun puhveli käy yli kovan kallioperän,
jälkiä ei jää.*

T. M. Aluko: *Kinsman and Foreman*

Caro heitti kokouskutsun roskakoriin toiselle puolelle huonetta, kun yksi oppisopimuskoulutettavista oli lukenut viestin hänelle. Jonkun poliitikon vaimo halusi pitää räätäliiliitolle puheen, ja liiton puheenjohtaja oli suostunut kutsumaan naisen seuraavaan kokoukseen. Erikseen mainittiin, että poliitikon vaimo oli räätälin tytär. Caro oli melkein varma, että se oli valetta. Sellaiset tyytit tekeytyivät vaikka sukulaisiksi, jos siitä oli apua heidän valta-yrkimyksissään. Caroa harmitti, että kallista aikaa tuhraitaisiin jonkun naisen kampanjointiin miehensä puolesta. Ei hän siksi maksanut liiton jäsenyydestä.

Caro meni roskakorille räätälinliikkeensä nurkkaan. Hän noukki sieltä ilmoituksen, repi sen silpuksi, meni etupihalle ja antoi paperinpalasten leijailla tiehensä. Hän tekisi mielipiteensä liiton tiettäväksi seuraavassa kokouksessa. Ei niin, että kukaan häntä kuuntelisi tai välittäisi hänen sanoistaan. Kaikkihan tiesivät, että puheenjohtaja otti rahaa poliitikoilta, joiden antoi esiintyä kokouksissa. Vaalien lähestyessä liiton jäsenet saivat osansa ehdokkaiden anteliaisuudenpuuskista. Kilpailijoiden vaimot tai siskot toisivat kokouksiin tuliaisiksi riisikulhoja, öljytynnyreitä ja metrikaupalla ankarakangasta, johon oli painettu kilpailijoiden kasvot tai puolueiden logot. Miehet itse – sillä miehihän ehdokkaat yleensä olivat – eivät koskaan tulleet vastaamaan henkilökohtaisesti kysymyksiin siitä, mitä aikoivat tehdä, jos heidät valittaisiin.

Jotkut toiset räätälit syyttivät Caroa ylimielisyydestä, koska hän kieltäytyi aina vastaanottamasta riisiä ja öljyä tai ompelemasta mekkoa turhanpäiväisestä lahjakankaasta. Hän ei silti pitänyt itseään ketään muuta parempana, olihan useimmilla, ellei kaikilla muilla, lapset ruokittavanaan. Lisäksi oli hyvin mahdollista, ettei poliitikoista irtoaisi enää mitään seuraavien neljän vuoden aikana. Kaipa siis kannatti kahmia tuliaisiksi tuotua riisiä ja öljyä, jos ne kerran olivat ainoat saatavilla olevat demokratian murut? Caro ymmärsi toveriensa perusteet, mutta siitä huolimatta koko juttu raivostutti. Kuinka monta kertaa noiden poliitikkojen edustajat olivat luvanneet, että sähkötkorjattaisiin, jos vain heidän ehdokkaansa tulisi valituksi? Ja silti vissiin jokainen räätäliliiton jäsen kitkutti edelleen generaattorinsa varassa. Oli kai kulunut vasta kaksi viikkoa siitä, kun yksi heistä oli kuollut nukkuessaan generaattorin höyryissä. Kolmen vuoden aikana jo kolmas samalla tavalla kuollut räätäli. Kuultuaan uutiset viimeisimmästä kuolemantapauksesta Caro ei ollut kyennyt itkemään. Hänen ohimonsa olivat sen sijaan tykittäneet raivosta viikkokausia, vaikka hän tuskin muisti kuolleen naisen kasvoja.

Vaalit pidettäisiin suurin piirtein vuoden päästä. Kampanjajulisteita alkaisi ilmestyä lähikuukausina. Kaikki seinät sotkettaisiin miesten naamatauluilla, vaikka niiden miesten hymyistä näki heti, ettei heihin ollut luottamista. Viimeksi Caron talon seinä oli peitetty jonkun senaattorin vaalimainoksilla, sillä etupiha antoi kadulle päin. Pian pitäisi muistaa pyytää jotakuta maalaamaan seiniin kielto *Ei saa ripustaa mainoksia*. Vaikka jotakuta oppisopimuslaista. Varmaan Eniqlää.

OSA I

Kaikki hyvä on tullakseen

*Tukahdutettu raivo vaanii äkkipikaisena ja näkymättömänä
kuin tuuli. Ihmiset eivät pelkää tuulta ennen kuin se kaataa
puun. Silloin he sanovat, että se oli jo liikaa.*

Sefi Atta: Everything Good Will Come

1.

Eniolá päätti teeskennellä, että märkyys oli pelkkää vettä. Sulava rae. Utua tai kastetta. Kenties se voisi olla jotain hyvääkin: taivaalta tipahtanut sadepisara, vedentulon enne. Vuoden ensimmäisten sateiden saavuttua hän saisi viimein syödä àgbálùmõn. Hedelmäkauppiaalla, jolla oli koju Eniolán koulun lähellä, oli eilen ollut korillinen, mutta Eniolá ei ollut ostanut niitä vaan väitti itselleen uskovansa äidin väitteeseen, että àgbálùmõt aiheuttivat vatsakipuja, mikäli niitä söi ennen ensimmäisiä sateita. Mutta jos nestemäinen aine olisi ollut sadetta, kuluisi enää muutama päivä ennen kuin hän saisi nuolla sormistaan àgbálùmõn makeaa, tahmeaa mehua, pureskella säikeisen hedelmälihan mössöksi, halkaista siemenet ja lahjoittaa siskolleen versot, joista tämä puolittaisi tahmeat korvakorut. Hän yritti teeskennellä, että pisara oli vain sadetta, mutta ei se vedeltä tuntunut.

Vaikka hän katsoi maahan, hän vaistosi, että sanomalehti-kauppiaan pöydän ympärille kokoontuneet kymmenisen miestä tuijottivat häntä. Heistä jokainen oli hiljaa kuin kivipatsas. Kuin tottelemattomat lapset, jotka paha velho oli muuttanut kiveksi isän ennen kertoilemista tarinoissa.

Lapsena Eniolá oli vaikeuksiin jouduttuaan sulkenut silmänsä varmana siitä, ettei ollut näkyvä kenellekään sellaiselle, jota ei itse nähnyt. Hän puristi silmänsä kiinni vaikka tiesi, että silmien sulkeminen katoamisen toivossa oli yhtä tyhmää kuin usko siihen, että ihmiset muuttuisivat kiveksi. Hän ei tietenkään

kadonnut. Sepä olisi ollut melkoisen onnekasta. Lehtikauppiaan huterana pöytä oli yhä hänen edessään, niin lähellä, että pöydällä lojuvat lehdet hipoivat hänen reittään. Kauppias, jota Ẹniqlá kutsui Ẹgbón Abbeyksi, seisoi yhä hänen vieressään, eikä kauppias ollut siirtänyt Ẹniqlán olalta kättään, jonka oli painanut sille juuri ennen kuin oli rykäissyt ja sylkenyt häntä päin naamaa.

Ẹniqlá kosketti sormella nenäänsä ja lähestyi varovasti märkää klimppiä. Miehet, joiden arkirutiinit olivat rikkoutuneet odottamattoman tapauksen vuoksi, hiljentyivät ja näyttivät pidättävän hengitystään, jopa Ẹgbón Abbey. He näyttivät odottavan, että tapahtuisi vielä jotain. Kukaan ei hännännyt Chelseafaneja siitä, miten Tottenham oli tehnyt selvää joukkueesta eilisiltana. Eikä kukaan väitellyt avoimesta kirjeestä, jonka se yksi toimittaja-poliitikko oli kirjoittanut toisista poliitikoista, jotka kylpivät ihmisveressä suojautuakseen pahoilta hengiltä. Kaikki miehet olivat menneet hiljaisiksi, kun kauppiaan limat olivat osuneet Ẹniqláa kasvoihin. Nyt ne, joilla oli joka aamu tapana kokoontua väittelemään uutisotsikoista, tarkkailivat tilannetta ja odottivat, mitä Ẹniqlá aikoi. He halusivat, että hän löisi kauppiasta, kiljuisi loukkauksia, itkisi, tai mikä parasta, korauttaisi hänkin limaa kurkustaan ja sylkisi Ẹgbón Abbeyn kasvoille. Ẹniqlán sormi matkasi otsalle asti – hän oli ollut liian hidas. Sylki oli jo valunut nenänvartta pitkin ja jättänyt kostean, tahmean jäljen poskeen. Oli liian myöhäistä näpäyttää klöntti lentoon.

Jokin painautui hänen poskeensa. Hän hätkähti ja törmäsi lehtikojuun. Yksi miehistä oli painanut sinisen nenäliinan hänen poskelleen.

”Hin şe, sir”, Ẹniqlá sanoi tarttuessaan nenäliinaan, olihan hän kiittolinen huolimatta nenäliinaan kuivuneista valkoisista raidoista, jotka murenivat, kun hän painoi sillä poskeaan.

Ẹniqlá vilkuili pientä ihmisjoukkoa ja suoristi selkensä huomattomasti, ettei paikalla ollut ketään hänen koulustaan. Kauppiaan pöydän ympärille oli kerääntynyt vain aikuisia miehiä.

Jotkut olivat jo työvaatteissaan ja nykivät tiukasti sidottuja solmioitaan sekä kohentelivat huonosti istuvia takkejaan. Monella oli kulunut villapaita tai pilottitakki, jonka vetoketju oli vedetty kiinni leukaan asti. Useimmat nuorista miehistä, joiden nimeen Ẽniqlán oli liitettävä veli, ellei hän halunnut saada korvilleen, olivat vasta valmistuneet ammattikouluista tai yliopistoista. He seisoskelivat Ẽgbõn Abbeyn kojulla koko aamun lueskelemassa ja väittelemässä ja kopioivat työpaikkailmoituksia sanomalehdistä muistilehtiöihin tai paperilapuille. Aina välillä he auttoivat kauppiasta vaihtorahojen laskemisessa, mutta kukaan heistä ei ostanut sanomalehteä.

Ẽniqlá yritti palauttaa nenäliinan, mutta mies huiskautti torjuvasti kättään ja alkoi selata *Aláròyéa*. Ainakaan paikalla ei ollut ketään, joka voisi kertoa Ẽniqlán koulukavereille, miten kauppias oli mulkoillut häntä melkein minuutin ennen kuin oli sylkenyt hänen kasvoilleen. Se oli tapahtunut niin arvaamatta, että Ẽniqlá oli kääntänyt päätään vasta tuntiessaan pitkin nenäänsä valuvan märän aineen. Niin arvaamatta, että jopa miehet, joiden äänet kantautuivat tavallisesti kadun jokaiseen taloon, olivat hiljenneet. Ainakaan Paul ja Hakeem, saman kadun varrella asuvat luokkakaverit, eivät olleet paikalla. Nähtyään Klint Da Drunkin vanhan esiintymisen *Night of a Thousand Laughs* -ohjelmassa Paul oli päättänyt ryhtyä täsmälleen samanlaiseksi kuin Klint. Siitä lähtien aina kun joku opettaja jätti tuntinsa pitämättä, Paul huojui ympäri luokkaa, törmäili pöytiin ja tuoleihin ja pilkkasi luokkakavereitaan.

Ẽniqlá painoi kämmenen poskelleen, jotta saisi kuivattua viimeisetkin kosteuden rippeet. Jos hänen kasvoissaan olisi pieninkin pisara sylkeä, kun hän ohittaisi kotimatalla Paulin talon, se poika omistaisi suunnilleen tunnin pituisen iltapäivänumeronsa yksin hänelle. Paul voisi sanoa, että Ẽniqlá kuolasi unissaan tai ei ollut peseytynyt ennen kuin oli pukeutunut koulupukuun tai ettei hänen perheellään ollut varaa edes saippuaan. Muut nauraisi-

vat, nauroihan Ғиғлә itsekin kun Paul kiusasi muita. Useimmat Paulin vitseistä eivät olleet edes hauskoja, mutta Ғиғлә nauroi kaikelle mitä hän sanoi, koska toivoi, että nauru saisi Paulin keskittymään ainoastaan siihen onnettomaan poikaan tai tyttöön, jonka hän oli valinnut uhrikseen minäkin iltapäivänä. Kun Paul käänsi katseensa, hän useimmiten vaihtoi huomionsa kohteeksi jonkun tytön, joka ei ollut nauranut hänen vitseilleen. Useimmiten. Vaikka eräänä kamalana iltapäivänä Paul oli lakannut puhumasta erään luokkakaverin kuluneesta kengästä ja sanonut, että Ғиғләn otsa oli saman muotoinen kuin mangon paksumpi puoli. Ғиғлә oli nauranut kenkärähjätytölle eikä kyennyt lopettamaan, kun luokka räjähti uuteen nauruun, joka jäi vainoamaan häntä painajaisiin kuukausiksi. Hän halusi lakata nauramasta muttei pystynyt. Ei edes kun kyyneleet kirvelivät kurkua ja luokkakaverit hiljenivät, koska kemianopettaja pöllähti luokkaan muutama minuutti ennen oppitunnin loppua. Ғиғлә oli vain nauranut, kunnes opettaja oli komentanut hänet nurkaan kasvot seinään päin käännettyinä.

Ilman peiliä ei millään voisi varmasti tietää... ei. Hän ei kyllä kysyisi ympärillään seisovilta miehiltä, oliko hänen kasvoisaan sylkijälkiä. Ei ikinä. Kun Ғиғләn käsi liukui poskelta, hän katsoi silmiään siristäen kolmikerroksista rakennusta, jonka toisessa kerroksessa Paulin perhe asui. He jakoivat toisen kerroksen neljä huonetta kahden muun perheen ja yksin elävän naisen kanssa, jonka sukulaisista ei ollut tietoakaan. Nainen seisoi parhaillaan rakennuksen edessä ja viskoi hiekkaan jyviä jaloissaan kotkottaville kanoille. Paulia ei näkynyt. Ehkä hän oli jo lähtenyt kouluun. Toisaalta hän saattoi olla portaissa tai käytävässä valmiina astumaan ulos talosta, kun Ғиғлә menisi ohi.

Ғиғлә piteli otsaansa ja painoi kämmenellään nenänvarren yläpuolelta ulkonevaa otsakumpua kuin litistääkseen otsansa lyttyyn kallon sisään. Ehkä hänen kannattaisi pinkaista talon ohi. Kaikki oli isän syytä. Alusta loppuun. Kaikki, mitä Paul voi-

si sanoa, miesten katseet hänen nyrkkiin puristuneissa käsissään – kuin he odottaisivat hänen lyövän sanomalehtikauppiasta – kauppiaan raivo. Erityisesti se. Isähän oli miehelle velkaa tuhansia nairoja, koska oli kuukausikaupalla ostanut luotolla *The Dailyn* torstain numeron, jotta saisi katsoa lehdestä avoimet työpaikat. Isä oli tänä aamuna vaatinut, että Ẽniqlá menisi kerjäämään lehteä luotolla. Haisevan limaisen räkäisyn olisi kuulunut tarttua isän ihoon.

Ẽniqlá tunsi käden olallaan ja tunnisti otteen jo ennen kuin kääntyi takaisin kauppiaan puoleen. Mies oli niin lähellä, että Ẽniqlá haistoi hänen hengityksensä. Tai sitten haju tuli hänen omista kasvoistaan. Vaikka nenäliina oli imenyt enimmän kosteuden, haju pysyi. Ẽgbón Abbey yski ja Ẽniqlá ryhdistäytyi. Mitä kauppias voisi vielä tehdä? Iskeä häntä kasvoihin, jotta jäisi jokin selvä jälki, kuten mustelma tai murtunut nenä, ja isä saisi tietää, mitä oli tapahtunut?

”Halusitko lehden, àbi? Siinä on.” Kauppias paukautti Ẽniqlán käsivartta rullalle käärityllä sanomalehdellä. ”Mutta jos näen vielä vilauksenkaan sinusta tai isästäsi. Katsokin että kerrot sille. Kerro sille, että jos jompikumpi teistä näyttäytyy täällä vielä, mukiloin naamataulunne uuteen uskoon. Vastaantulijat luulevat, että jätite peräkärryn alle. Varoitan teitä, älkää koetelko onneanne.”

Ẽniqlá toivoi, että olisi voinut vääntää kauppiaan suun väkisin auki ja tunkea lehden tämän kurkkuun. Hän halusi paiskata sanomalehden jalkoihinsa ja polkea sen punaiseen maahan, silpuksi viimeistä sivua myöten, vähintään hän halusi kääntää selkensä Ẽgbón Abbeylle ottamatta lehteä. Tällaista roskaa sai jatkuvasti kestää vanhemmilta ihmisiltä, jopa omilta vanhemmiltaan. Hän tiesi, ettei kauppiaan raivonpurkauksesta seuraisi anteeksipyyntöjä, mies joisi mieluummin vaikka viemäristä kuin myöntäisi, että oli ollut väärin sylkeä häntä kasvoihin. Sanomalehden oli tarkoitus käydä anteeksipyynnöstä. Hän kuvit-

teli jonkun aikuisen, äitinsä tai isänsä, pyytävän häneltä anteeksi ihan mitä tahansa asiaa ja melkein nauroi.

”Kivetyitkö sinä patsaaksi?” kauppias kysyi ja tökkäsi Ғиғлала rintaan sanomalehdellä.

Pian tulisi päivä, jolloin isällä olisi taas rahaa ja Ғиғлала lähetettäisiin ostamaan sanomalehteä. Sinä päivänä hän kävelisi Wesley Guildiin asti ja ostaisi lehden kauppiaalta, jolla oli myyntipiste sairaalan edessä. Takaisin tullessaan hän ohittaisi tämän toisen sanomalehtikauppiaan lehteä selaillessaan, jotta se ilkimys varmasti näkisi. Mutta ennen kuin kävisi, isän olisi löydettävä sopiva työpaikka. Siksi Ғиғлала otti lehden mutisten jotain erehdyttävästi kiitosta muistuttavaa ja pinkaisi juoksuun. Kauas kauppiaan haisevasta suusta, ohi Paulin talon, jonka edessä vanha nainen yritti hankalan näköisesti sitoa punaista kangaspalaa vastustelevan kananpojan sulan ympärille. Yhä nopeammin alamakea kotia kohti.

Isä näytti kääntelevän *The Dailyn* sivuja sormenpäillään. Tai ehkä vain kynsillään, Ғиғлала ei nähnyt kunnolla ovensuusta. Isä oli niin huolellinen, vaikka oli ensin pessyt kätensä kaksi kertaa ja kieltäytynyt kuivaamasta niitä mihinkään kankaaseen, edes pitsipuseroon, jonka Ғиғлалан äiti oli kaivanut erikoislaatikostaan, jossa säilytti pitsejään ja aso-òkèkankaitaan. Käsien kuivaamisen sijaan isä oli harpponut ympäri huonetta kaikkiin mahdollisiin suuntiin – seinän luota sängyn luo, sängyn luota lattialla olevan patjan luo, lattialla olevan patjan luota kaapille, jossa oli kattiloita, lautasia ja kuppeja – kädet ilmassa, kunnes kaikki kosteus oli haihtunut hänen ihostaan. Hän oli jopa koskettanut silmäluomiaan jokaisella sormellaan ennen kuin oli pyytänyt Ғиғлала ojentamaan sanomalehden. Kun he saivat kokoon kymmenen lehteä, heidän kadullaan ja seuraavalla kadulla ruokaa kauppaavat naiset vaihtoivat ne rahaan tai maapähkinöihin, paistettuun jamssiin ja boliin. Ғиғлала suosi ruokaa, varsin-

kin bolikauppiaalta, jonka keittobanaanit oli paahdettu hänen mieltymystensä mukaan rapeakuorisiksi mutta sisältä meheviksi. Vanhemmat taas halusivat aina vaihtaa sanomalehdet rahaan, ja mitä puhtaampia lehdet olivat, sitä enemmän naiset suostuivat maksamaan niistä.

Isä oli liian nuori harmaantumaan. Niin äiti oli ainakin sanonut nyppiessään ensimmäistä kertaa hiuksia Baàmin päästä. Hän väitti, että jos ne nyhti juuria myöten, ne kasvaisivat takaisin entistä mustempina. Jokainen hius Baàmin päässä oli siitä huolimatta harmaantunut viime vuonna, kuukaudessa. Harmaa oli levinnyt Baàmin ohimoilta ja vallannut joka sentin hänen päänahastaan, kunnes Ẹniọlán oli muutaman viikon päästä katsottava vanhoista valokuvista, miltä isä oli näyttänyt mustatukkaisena.

Rypistyneessä, hiutuneessa kuvassa Baàmi seisoo ovensuussa ja mulkoilee kameraa kuin varoittaakseen valokuvaajaa ottamasta huonoa kuvaa. Hänen hiuksensa ovat mustat ohimoilta ja kaikista muistakin kohdista. Sivujakausta pään vasemmalla puolella paljastaa suikaleen kiiltävää päänahkaa. Kuvan reunaan, melkein kiinni kehykseen mahtuu ovi, johon ripustetussa mustassa kyltissä lukee kultaisilla kaunokirjaimilla Vararehtori. Kyltin alapuolelle, vasta kiinnitetyn ja väliaikaisen näköiselle paperiliuskalle, on kirjoitettu Baàmin nimi – herra Bùsúyì Òní. Baàmi seisoo suorassa, hartiat niin taakse työnnettyinä, että Ẹniọlá ajatteli vakavan ilmeen ehkä johtuvan särkeivistä lapaluista. Kuvan ottamisen jälkeisinä vuosina Baàmi oli lakannut tuijottamasta suoraan kameraan ja ihmisiin. Ainoastaan Ẹniọlán äiti jaksoi enää vaatia isää katsomaan häntä silmiin. Puhuessaan Ẹniọlälle tai sisolle Baàmi tuijotti heidän jalkojaan silmät edestakaisin vilkuillen, kuin laskien heidän varpaitaan yhä uudelleen.

Baàmi taitteli sanomalehden ja rykäisi. ”Se villivihannes, jota kasvaa takapihalla, mitä jos myisit sitä? Voin auttaa sadonkor...”

”Ei, ei, ei, ei sitä saa millään myytyä, Bàbá Ẹniọlá. Katsohan

nyt sitä sanomalehteä. Oletko tutkinut sen alusta loppuun?”
Ḃniqlán äiti kysyi.

”Oletko löytänyt jotain?” Ḃniqlá kysyi.

Isä avasi lehden vastaamatta kummallekaan. Ḃniqlá olisi halunnut mennä ulos pesemään kasvonsa, mutta hänestä tuntui, että hänen oli pysyttävä vanhempiensa luona. Sitä paitsi päivän pesut oli tehty ja äiti oli säilönyt saippuan johonkin lukemattomista piilopaikoistaan. Jos Ḃniqlá nyt pyytäisi saippuaa, äiti haluaisi tietää, mihin hän sitä tarvitsi. Äiti ei luovuttaisi ennen kuin hän selittäisi, miksi oli pyytänyt saippuaa, ei vaikka hän muuttaisi mielensä ja sanoisi, ettei tarvinnut sitä sittenkään. Äiti pakottaisi hänet paljastamaan, mitä oli tapahtunut, kuten aina. Ja Ḃniqlá tiesi, että kun hän olisi saanut tarinan kerrottua, äiti olisi syöksynyt sanomalehtikojulle ja sylkenyt suunsa kuivaksi kauppiaan kasvoihin. Ei Ḃniqlá sitä halunnut. Tietysti olisi ollut nautinnollista katsella, miten kauppias olisi yrittänyt väistellä äidin raivoa, mutta toisaalta aamun nöyryytykset olisivat silloin saattaneet kantautua useampien korviin. Ei saippua ollut välttämätöntä. Ehkä hänen pitäisi vain huuhdella kasvonsa ja hangata ne sienellä niin kuin silloin, kun heiltä oli saippua lopussa.

Hän olisi muuten käynyt huuhtomassa kasvonsa takapihalla heti, mutta Bùsólá ei ollut huoneessa. Ehkä sisko oli lakaisemassa pihaa, tiskaamassa lautasia tai hinkkaamassa kattilaa, jossa äiti oli eilisiltana laittanut àmàlää. Olisi parasta odottaa, kunnes sisko tulisi sisään, koska Ḃniqláa ei huvittanut jättää isää yksin sanomalehden kanssa. Hän pysyi isän luona aina kun pystyi ja huolehti, ettei tämä jäänyt yksin. Äiti oli nyt paikalla, mutta käyttäytyi oudosti. Istui vuoteen jalkopäässä ja laskosti puseroa, jota oli aiemmin tarjonnut Baàmille pyyhkeeksi, ja avasi taas laskokset.

”Ei kukaan osta gbúrea”, äiti sanoi. ”Sitä kasvaa pitkin takapihaa, mutta ei kukaan sitä osta. Jopa koirilla ja vuohilla on nyt gbúren lehtiä takapihalla.”

Eniolá nojasi seinään. Vaikka gbúre peittäisi takapihan ja tämän huoneen viimeistä senttiä myöten, versoisi jopa hänen päänahastaan ja vanhempien otsilta, siitä ei olisi apua. Miten paljon äiti muka saisi gbúresta? Liian vähän Bùsólán tai hänen koulumaksuihinsa. Eniolá tiesi sen, koska oli kaupitellut gbúrea loma-aikaan. Vaikka hän oli kävellyt sairaalan ohitse, mutkitellut torin läpi palatsin viertä, ohittanut itse palatsin ja jatkanut matkaa panimon vieressä sijaitsevan helluntaiseurakunnan kirkon eteen, hän oli silti palannut kotiin mukanaan yli puolet tarjottimelleen pinotusta kauppatavarasta.

Eniolán isä yski. Ensin vaikutti siltä, että hän selvitteli kurkkuaan, mutta pian hänen hartiansa tärisivät yskänkohtauksista ja hän yritti saada henkeä. Äiti heitti puseronsa sängylle ja täytti vesilasın ääriään myöten, niin että valutti vesinoron lattialle mennessään Baàmin viereen ja laskiessaan käden tämän olkapäälle. Isä joi veden yhdellä pitkällä kulauksella, mutta yskä vain jatkui, kunnes isä tarttui polviinsa ja istui sängylle.

”Sinä siinä, milloin olet lähdössä kouluun?” Eniolán äiti kysyi ja hieroi miehensä selkää samalla kun köhä vaimeni.

”Minä... odotan, että saisın tietää, löytyykö lehdestä mitään.”

”Ota laukkusi ja mene, jàre”, äiti sanoi.

Baàmi osoitti sormellaan Eniolán suuntaan. ”Älä huolehdi, löysin jo jotain lupaavaa, oikein lupaavaa, Eniolá. Kirjoitan kylä kirjeen tänään.”

”Voin auttaa sen postittamisessa”, Eniolá sanoi.

”Ei tarvitse, äiti vie sen torille mennessään.”

”Luulin, ettei äiti –”

”Miksi varjosi luuhaa edelleen tässä talossa?” Äiti pyyhkäisi kädellään ilmaa. ”Kàske siskoasi lopettamaan kaikki muut puuhat ja lähtemään kouluun. Mitä järkeä on haalia rahaa koulumaksuihin, jos te aiotte ruveta myöhästelijöiksi?”

”Kyllä, Ma.” Eniolá nosti koululaukkunsa maasta. ”Saisinko vähän suolaa?”

”Miksi tämä lapsi pyytelee suolaa, vaikka hänen pitäisi olla koulussa? Haluatko sinä keittää soppaa tänä aamuna, Əniqlá?”

”Minä en – tuota – ole vielä harjannut hampaita.”

Äiti siristi hänelle silmiään kuin olisi juuri huomannut, että hänen päänsä paikalla oli suuri kookospähkinä. Əniqlá pysyi liikkumatta ja katsoi huolella äidin suuntaan, koska äiti varmasti epäilisi hänen valehtelevan, jos hän katsoisi pois päin. Silti Əniqlá varoi kohtaamasta äidin katsetta. Silmiin tuijottamista olisi pidetty todisteena kunnioituksen puutteesta, merkkinä siitä että poika oli kasvattanut siivet selkäänsä ja muuttunut villilinnuksi, joka oli valmiina paiskautumaan äidin silmille, ellei tarkasti tähdätty läimäys pysäyttäisi hänen aikeitaan. Hän ei huomannut pidättävänsä hengitystään ennen kuin äiti nyökäytti päällään kohti kaappia, jossa pidettiin kattiloita, lautasia ja pientä pussillista suolaa.

Əniqlá mittasi kukkuralusikallisen kämmenelleen ja puristi kätensä nyrkkiin.

Büsóla oli juuri saanut kattilan pestyä Əniqlán tullessa takapihalle. Büsóla antoi hänelle suuren kulhollisen käyttämättä jäänyttä vettä, joten hänen ei tarvinnut hakea vettä kaivosta pihan nurkalta. Harmattan pisteli hänen käsivarsiaan kyynärpäistä sormenpäihin kuin miljoona neulaa, kuorrutti hänen nilkkinsa ohuella pölykerroksella ja piiskasi hänen ylähuultaan. Hän roiskutti vettä kasvoilleen ja hieroi suolaa nenäänsä, kunnes hänen ihonsa tuntui hankautuneelta, melkein vereslihaiselta. Hän huuhteli kasvojaan yhä uudelleen, kunnes vesikulho oli tyhjä. Silti hän tunsu yhä märän läntin. Hän haistoi ummehtuneen sipulin ja pahentuneen munan ja jonkin muun hajun, jonka alkuperää hän pohti lopun aamupäivää.

2.

Tyräleikkaus – miehen suu roikkui aukinaisena ja viikset värisivät kuorsauksen tahdissa. Leikkauksesta oli kulunut kahdeksantoista tuntia. Ei komplikaatioita. Wúraọlá kirjoitti jatkosuosituksensa. Potilas pitäisi kotiuttaa aamulla. Hän kallisti tapauskertomusta kohti käytävän valoa, potilaiden sänkyjen yläpuolella olevat lamput oli sammutettu kauan ennen keskiyötä.

Umpisuolenpoisto – rauhoitetulla potilaalla verenmyrkytys. Hätäntynyt tytär oli murtanut lukon kyselyään tunnin oven läpi, mitä isä vieläkin teki kylpyhuoneessa, ja löytänyt seitsemänkymmenvuotiaan miehen suihkusta lähes tiedottomana. Tytär oli välittömästi toimittanut isänsä päivystykseen huolimatta vastalauseista, jotka jatkuivat yhä kun miestä työnnettiin leikkaussaliin: kipu ei ollut sietämätön, tarvittaisiin vain lepoa ja yrttikeitettä. Kun potilas tutkittiin leikkauksen jälkeen ja häneltä kysyttiin, miksi hän oli kestänyt päiväkausia kenellekään kertomatta puhjenneen umpisuolen aiheuttamaa kipua, hän oli ristinyt käsivartensa rinnalle ja julistanut kirurgille: *Bóo ni hin se a mọ wí akọ ni mètè? Akọ rà í ọjọ.* Ja professori Babájídé Coker, yleiskirurgi ja Ìjẹṣàn mieseliitin edistyksellisen unionin IEMPU:n puheenjohtaja, oli nyökännyt kuin olisi ymmärtänyt vanhan miehen sanat.

Professori Coker ja Wúraọlán isä olivat hyviä ystäviä. Wúraọlán perheen kotona pidettiin usein IEMPU:n kokouksia, ja Wúraọlá oli teini-ikästä lähtien tarjoillut unionin jäsenille tulis-

ta etanaa, noutanut viskipulloja ja täyttänyt vieraiden lasit. Professori Coker, joka oli syntynyt Lagosissa tasan viisi vuotta ennen maan itsenäistymistä, ilmoitti uusille jäsenille aina kokousten alkuminuuteilla edenneensä Broad Streetin Kristuksen kirkosta suoraan King's Collegeen, siihen aikaan kun koulutus oli vielä ollut koulutusta tässä maassa. Useimmiten professori onnistui kertomaan myös, miten oli tavannut Queen's Collegea käyneen vaimonsa koulujen välisessä debatissa ennen kuin päätti tarinansa koulutuksensa kruunanneisiin vuosiin maan parhaassa yliopistossa. Mistä muualtakaan niin moitteeton, perustavanlaatuinen lääketieteen ymmärrys olisi kummunnut? Niin mistä? Jos paikalla oli muitakin lääkäreitä, hänet keskeytettiin vastaväitteillä suurenmoisen Ifen tai Medilagin ylivertaisuudesta. Silloin miesten äänet kohosivat ja puuroutuivat, kunnes Wúràṓlá ei enää saanut selvää kenenkään sanoista. Hänen isänsä, joka oli opiskellut lakia Lagosin yliopistossa, ei koskaan liittynyt mekkalaan, ei edes silloin kun Medilagista valmistuneet tai muut Lagosin yliopiston alumnit pyysivät isää puhumaan opinahjonsa puolesta. Hän pysytteli hiljaa, kunnes joku sisäköistä kuiskutti hänen korvaansa. Siinä vaiheessa hän tavallisesti kilisti haarukalla viinilasiaan, kunnes tuli tarpeeksi hiljaista ilmoittaa – lähinnä uusille jäsenille – että kohta tarjottaisiin chililientä ja miesten olisi kerrottava Wúràṓlälle ja häntä kulloinkin auttavalle sisäkölle, halusivatko he keittoonsa vuohta vai monnia. Wúràṓlán päästyä Ifen lääketieteelliseen tiedekuntaan siellä aikoinaan harjoitelleet lääkärin vetivät hänet usein mukaan kiistaan. Ja vaikka hänen isänsä yhä soi ylistävän sanan Lagosin yliopistolle juuri ennen kuin höyryävät keittolautaset hiljensivät kaikki, isää ei näyttänyt lainkaan häiritsevän, vaikka Wúràṓlán argumentti olisi sattunut mitätöimään hänen kantansa ja halventamaan hänen opinahjoaan. Isä oli selvästi ylpeä siitä, että Wúràṓlásta oli tullut henkilö, jolla oli rooli pitkään jatkuneessa väittelyssä. Isä kätki hymynsä sie-maillemalla lasistaan, sen sisältöä huventamatta.

Kun IEMPU:n puheenjohtajan tehtävät olivat siirtyneet isältä professori Cokerille, kokouksia pidettiin Wúràṓlán perheen luona enää silloin kun professori Cokerin vaimo kärsi allergisista reaktioista niin ettei pystynyt mihinkään moneen päivään.

Professori Babájídé ja professori Cordelia Coker olivat muuttaneet kaupunkiin yli kaksikymmentä vuotta sitten, kun se oli vielä kuulunut menneeseen Oyon osavaltioon. Siihen aikaan IEMPU:n perustajajäsenet olivat lobanneet kaupungista uuden osavaltion pääkaupunkia, joka perustettaisiin kun uusi osavaltio lohkaistaisiin vanhasta. Huhu kertoi, että professori Coker, joka aikoi pyrkiä kuvernööriksi heti kun pelkkänä välivaiheena pidetty sotilasvalta päättyisi, oli palkannut ijèṣàn opettajan samana iltana kun Òṣunin osavaltio ja sen pääkaupunki olivat syntyneet. Silti hän ei vielääkään, huhupuheiden mukaan useamman oppitunnin jälkeen, ymmärtänyt eikä puhunut ijèṣàa, päästi tosin suustaan hinle awe kieltä sujuvasti puhuvan itsevarmuudella mutta alkoi änkyttää ja vaihtoi takaisin jorubaan tai englanttiin välittömästi kepeiden kohteliaisuuksien jälkeen. Silti mikään ei estänyt häntä nyökkäilemästä ymmärtäväisesti seitsemänkymmentä vuotta toistaessa *Akọ íí ṣọjọ àwé, akọ íí ṣọjọ*. Myöhemmin samana päivänä, ohjeistaessaan päivystysvuorossa olevaa Wúràṓlää potilaittensa seurannassa, professori Coker pyysi häntä selittämään, mitä vanha mies oli tarkoittanut.

Wúràṓlá huokasi palauttaessaan tapauskertomuksen paikalleen. Ehkä potilas muuttaisi vakaumustaan, jos selviäisi turhista vaivoistaan. Jos hän olisi toiminut omasta mielestään raukkamaisesti, hän olisi säästynyt kaikilta vaikeuksiltaan ja säästänyt vuoteen jollekulle, joka nyt jouduttaisiin mahdollisesti kääntymään päivystyksestä yön aikana. Wúràṓlán puhelin värisi reititä vasten hänen siirtyessään seuraavan vuoteen viereen.

Leikattu rektumprolapsi – potilas jähmettyi yrittäessään kääntyä ja irvisti, kun katetrin nykäys muistutti, miten raihnaisten hänen ruumiinsa toistaiseksi oli.